

DOI: 10.5281/zenodo.3532932

УДК 351.37.07

Беляєва О.П., заступник директора з навчальної та виховної роботи

Сумського коледжу економіки і торгівлі

Bieliaieva O. P., Deputy Director of Education and educational work,

Sumy College of Economics and Trade

УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІНЯ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЦЮЮ ОСВІТОЮ

IMPROVEMENT OF MODERN MECHANISMS OF MANAGE- MENT OF PROFESSIONAL PREVIOUS EDUCATION

Аналізується робота закладу фахової передвищої освіти в умовах конкуренції між освітніми закладами. У сучасних умовах в закладах фахової передвищої освіти для того, щоб вижити й ефективно функціонувати, необхідно здійснювати узгодження своїх цілей з цілями суб'єктів ринку праці та освіти; керівникам закладів освіти переглянути форми та методи роботи з усіма учасниками освітнього процесу, розвивати в них навички благодійності, громадянської активності, розширити їхню участь у виробленні, прийнятті та реалізації правових рішень в сфері освіти; вміти співпрацювати з меценатами, депутатами, організаціями та громадськими і суспільними установами. В умовах розвитку демократії й розширення практики співуправління, заклади фахової передвищої освіти все більше будуть спиратися на громадські організації й громади. Це допоможе завершити перехід від політики патронажу й домінування державного над громадським до їх конструктивного партнерства та

взаємодії. Завдання демократизації управління в результаті конструктивного діалогу закладу фахової передвищої освіти, громадськості й держави полягає у тому, щоб об'єднати всіх суб'єктів для спільних дій на основі їх реальної зацікавленості в розвитку освіти.

Тому система управління фаховою перед вищою освітою повинна постійно розвиватися і удосконалюватися, відповідно керівники та управлінці закладів фахової передвищої освіти, як менеджери освіти, повинні постійно займатися освітою впродовж життя, самоосвітою, підвищувати свій рівень кваліфікації.

Ключові слова: *державно-громадське управління, заклади фахової передвищої освіти, менеджмент, система освіти, вища освіта, якість освіти, управління освітнім процесом.*

The work of the institution of professional higher education in the conditions of competition between educational institutions is analyzed. In modern conditions in institutions of professional higher education in order to survive and function effectively, it is necessary to coordinate their goals with the goals of the labor market and education; heads of educational institutions to review the forms and methods of work with all participants in the educational process, to develop in them the skills of charity, civic activity, to expand their participation in the development, adoption and implementation of legal decisions in the field of education; be able to cooperate with patrons, deputies, organizations and public and public institutions. With the development of democracy and the expansion of the practice of co-management, institutions of professional higher education will increasingly rely on public organizations and communities. This will help complete the transition from a policy of patronage and domination of the state over the public to their constructive partnership and interaction. The task of democratization of management as a result of constructive dialogue of the institution of professional higher education, the public and the state is to

unite all subjects for joint actions on the basis of their real interest in the development of education.

Therefore, the management system must be constantly developed and improved, respectively, the heads and managers of educational institutions, as managers of education, must constantly improve their skills.

Key words: *public administration, institutions of professional pre-higher education, management, education system, higher education, quality of education, management of the educational process.*

Постановка проблеми. Розвиток та управління фаховою передвищою освітою потребує суттєвого оновлення. Особливу увагу потрібно звернути на вивчення законодавства, що регулює сучасну систему фахової передвищої освіти. На сьогодні в Україні система фахової освіти перебуває на шляху реформування та удосконалення. Формування та вдосконалення нормативно-правового регулювання сфери освіти у закладах фахової передвищої освіти, зокрема забезпечення якості освіти в Україні відповідно до європейських стандартів є одним з пріоритетів діяльності управлінських органів влади. Стратегією реформування фахової передвищої освіти передбачено створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості надання освітніх послуг. Якість освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи вимогам і потребам суспільства та особистості. Ключовими завданнями такої реформи є: забезпечення якості фахової передвищої освіти на національному, регіональному та локальному рівнях за участю державних, громадських та професійних організацій; залучення зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів до розроблення нових нормативно-правових актів та методичних розробок, що здатні гарантувати стійке функціонування та розвиток системи забезпечення

якості фахової передвищої освіти; апробація прозорої системи вступу на навчання. Пошук шляхів забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти є пріоритетним напрямком, оскільки освіта, точніше якісна освіта, забезпечує якісне навчання і виховання учасника освітнього процесу, і відповідно творить фахівця у відповідній галузі.

У зв'язку з цим проблема підготовки та перепідготовки керівників до управлінської діяльності у сфері фахової передвищої освіти набула особливої актуальності. Сучасний вид управлінської діяльності, пов'язаний зі створенням режиму ефективного управління в системі державно-громадського взаємодії між інститутами влади та зацікавленою громадою. Тому, потрібно розробляти та включати до професійної програми підвищення кваліфікації управлінських кадрів закладів фахової передвищої освіти курси «Підготовка менеджерів освіти» та «Інноваційні системи та технології в підготовці менеджерів освіти».

Впровадження професійної підготовки та перепідготовки керівників закладів фахової передвищої освіти, оволодіння методами, техніками, технологіями інноваційного забезпечення керівного складу, стає найбільш сучасним. Підготовка до управлінської діяльності поєднує традиційні академічні форми навчання і сучасні інтерактивні форми (тренінги, ділові й рольові ігри тощо). Зміни в теоретичній підготовці кадрів управлінської діяльності фаховою передвищою освітою забезпечать керівника необхідними знаннями, вміннями і навичками для впровадження нових методів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного управління та підготовки управлінських кадрів в системі освіти досліджували такі науковці як С. Андрейчук О.Амосов, В. Бакуменко, В. Мартиненко, Н. Нижник, Д. Стеченко, Ю. Суліма Є. та ін. Праці науковців В. Гриценка, Ю. Ковбасюк, Н. Мельтюхової присвячено дослідженню публічного адміністрування. Значний внесок у розвиток теорії та методо-

логії державного управління внесли сучасні дослідники, а саме: О. Антонюк, В. Бесчастний, О. Дацій, С. Домбровська, О. Крюков, С. Луценко, В. Луговий, В. Огаренко, В. Садковий, В. Сиченко та інші. Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації у процесі прийняття державно-управлінських рішень досліджували вчені: В. Дзюндзюк, А. О. Дегтяр, О. Крюков, Ю. Машкаров, Н. Нижник, А. Панчук, О. Радченко та ін. Мета статті Державноуправлінські засади розвитку сфери закладів вищої освіти, розроблялися в працях В. Баглика, Д. Бондара, А. Губенка, Н. Дацій, С. Луценко, А. Роміна та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі проблеми управління фаховою передвищою освітою, підготовки та підвищення кваліфікації сучасних керівних кадрів у закладах фахової освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування навичок ефективного використання інноваційних управлінських технологій в діяльності керівника закладу фахової передвищої освіти, в умовах реформування – є одне із основних завдань сучасної освіти. За допомогою ефективних інноваційних управлінських технологій, курсів підвищення кваліфікації, якими передбачається самостійна (індивідуальна чи групова) дослідницька діяльність, використання методу проектів потрібно підвищувати компетентнісний рівень керівництва закладів фахової передвищої освіти.

В основу концепції з підготовки менеджерів фахової передвищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій потрібно покласти наступні нормативно-правові документи: Державна програма «Вчитель»; Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та корпорацією Intel Microelektronics Ukraine Ltd від 29 жовтня 2003 року; Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» №1497/2005; Наказ МОН №248 від 22.04.2005 «Про розширення експерименту за програмою «Intel® Навчання для майбутнього»; Національна стратегія розвитку освіти

в Україні 2012-2021 роки», Указ Президента України від 30.09.2010 р. № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», Наказ МОН «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору нової української школи» від 23 березня 2018 р. за № 283 та інші.

Курси підвищення кваліфікації допоможуть керівникам закладів фахової освіти удосконалити вміння управління та ознайомитися з основами програми «Intel® Навчання для майбутнього», її місцем у системі підвищення кваліфікації освітян в Україні та за кордоном; сформуванню навички ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності та навчально-виховному процесі, врахувати інтеграційні процеси в європейський освітній простір затверджені наказами МОН та Концепцією розвитку освіти на період 2015-2025 років.

Сьогодні в Україні відбувається стрімке впровадження новітніх підходів до організації діяльності закладів фахової передвищої освіти на засадах критичного мислення та конкурентно-орієнтованих підходів в управлінні; визначення нових стандартів; підготовка керівників закладу фахової передвищої освіти до партнерства з громадою; розвиток навичок компетентісно-орієнтованого управління освітою. [7].

Однією із основних функцій управління фаховою передвищою освітою є функція контролю. Створення ефективної системи управління фаховою передвищою освітою в значній мірі залежить від того, наскільки дієво, оперативно і об'єктивно реалізуються функції нагляду (контролю) якості освітньої діяльності і якості освіти, посилення його впливу на підготовку проєктів управлінських рішень та нормативно-правових документів.

Правильно побудована система контролю є надійним джерелом інформації про досягнення суб'єктами освітньої діяльності поставленої мети, виявлення відхилень, недоліків і причин їх виникнення як для органів управління фаховою передвищою освітою так і громадськості. При пере-

ході від адміністративно-командної системи управління до системи державно-громадського управління освітою, державний нагляд повинен трансформуватись. Оновлена система контролю повинна стати одним із основних конструктивних інструментів модернізації управління фаховою перед вищою освітою. [8].

Впровадження європейського досвіду управління та співпраці університетів і підприємств в умовах розвитку соціально-економічних відносин дозволить покращити систему управління фаховою освітою. В Україні управління фаховою передвищою освітою має певні особливості, оскільки заклади фахової освіти на недостатньому рівні ведуть системний діалог з бізнес-структурами, щодо підготовки кадрів, та надають освітні послуги середньої якості, перенасичуючи ринок праці незатребуваними робітничими кадрами, а роботодавці втратили довіру до фахової освіти і вважають, що заклади фахової передвищої освіти України не спроможні надавати кваліфікаційні якісні знання студентам і випускати висококваліфікованих, конкурентноспроможних фахівців. В Україні рівень розвитку співпраці закладів фахової передвищої освіти і бізнесу невисокий. Найпоширенішими є дві форми співпраці: – короткострокові (проходження практики на базі компанії, лекції, студентські конкурси, ярмарки вакансій, звернення до відділів сприяння працевлаштуванню випускників); – довгострокові (проведення навчальних курсів та обладнання лабораторій, стажування на базі компанії, надання робочого місця). Щоб стати привабливішими для абітурієнтів та роботодавців закладам фахової передвищої освіти України слід підтримувати діалог з представниками бізнессередовища, реагувати на їх потреби і забезпечувати кваліфікованими спеціалістами, удосконалювати існуючі форми взаємодії, а також впроваджувати нові моделі ефективної співпраці, враховуючи досвід розвинутих країн Європи. Аналіз європейського досвіду університетської ділової співпраці показав, що представники бізнес-середовища активно та ефективно взаємодіють із за-

кладами фахової освіти ініціюючи створення навчально-дослідницьких комплексів, що сприяє пристосуванню студентів до реальних потреб бізнесу, залучають експертів компаній, як представників громадськості до практичної діяльності, викладачі проводять конкурси, обирають стипендіатів, надають консультаційні послуги тощо. Відбувається взаємодія. Впровадження такого досвіду повинно враховуватися менеджерами освіти [10].

Висновки. Отже, управління фаховою передвищою освітою повинно стати інноваційним. Потрібна адаптація законодавства України в освітній сфері до нових умов розвитку суспільства, передусім пов'язаних з побудовою демократичної держави. Оновлення законодавства, впровадження нових форм і методів управління у сфері фахової передвищої освіти сприятиме міжнародному визнанню національної фахової освіти в Україні. При цьому важливо зберегти кращі традиції та практики технікумів та коледжів, сформовані багаторічною попередньою діяльністю, створити умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави. Для забезпечення інноваційного управління фаховою передвищою освітою в Україні, необхідно розробити стратегію розвитку, яка б відповідала потребам економіки суспільства та забезпечувала високу конкурентоспроможність молоді на ринку праці. Основними завданнями нової стратегії в управлінні фаховою освітою повинні стати зменшення негативних явищ, які притаманні освітній сфері та послідовність проведення реформаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Балыхин Г.А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект / Г.А. Балыхин. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2003. – 428 с.
2. Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальною се-

редньою освітою на районному рівні : дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. – К., 2006. – 233 с.

3. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій. Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою. ВФ «Крок за кроком». – 2-ге вид. – К. : СПД- ФО Парашин К.С., 2008. – 164 с.

4. Джон П. Кретцман, Джон Л. Макнайт. Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади / Пер. з англ. – К.: Четверта хвиля, 2006. – 256 с.

5. Довбиш І. Модель державно-громадського управління ЗНЗ // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 69-75.

6. Закон України «Про фахову передвищу освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>

7. Єльнікова Г.В. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління // Директор школи. – 2003. – № 40. – С. 10-11.

8. Комарницький М.С. Державно-громадська система управління освітою // Аспекти самоврядування. – 2000. – № 3. – С. 34-35.

9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.

10. Суліма Є. Вища освіта в контексті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012– 2021 роки // Вища школа. – 2012. – № 3. – С. 7-10.

References:

1. Balyhin G.A. (2003)/ Upravleni epazviti em obrazovani ya: organizacionno-economiceski y aspect [Education Development Management: Organizational and Economic Aspects]. Moscow: CJSC Economy [in Russian].

2. Grabovskiy V.A. (2006). Dergavno-gromadske upravlinnya zagal nou serednou osvito u na rayonnomu rivni. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

3. Gromadsko-aktivni shkoly v Ukraini: kroki do dii. Posibnik zi stvorenniy ta upravlinniy gromadsko-aktivnou shkolou. VF «Krok za krokom». [Socially active schools in Ukraine: steps to action. A guide to creating and managing a community-

based school. VF "Step by step" (2008). Kyiv. SPD-FO Parashin K.S. [in Ukrainian].

4. Djon P.Kretcman, Djon L. Maknait (2006). Rozbudova gromad za rahunok vnutrishnih resursiv. Shljah do vidkrittya i mobilnih resursiv gromady [Building communities at the expense of internal resources. The way to discover and mobilize community resources]. Kyiv: The fourth wave [in Ukrainian].

5. Dovbysh.I. (2006) Model dergavno-gromadskogo upravlinnya ZNZ [Model of public administration of CEE]. *Direktor shkoly, liceu, gimnazii. –issue 1*, 69-75. [in Ukrainian].

6. Pro fahovu predvishu osvitu Zakon Ukrainy vid 20.03.2020 № 2745-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>[in Ukrainian].

7. Elnikova G.V. (2003) Teoretichni pidhody do modeluvannya dergavno-gromadskogo upravlinnya [Theoretical approaches to modeling public administration].*Direktor shkoly. –issue 40, 10-11*. [in Ukrainian].

8. Komarnickiy M.S. (2000). Dergavno-gromadska sistema upravlinnya osvitou. [State and public education management system]. *Aspekty samovryaduvannya. –issue 3, 34-35*. [in Ukrainian].

9. Nacionalna strategiya rozvitku osvity v Ukraine na 2012-2021 roky. : Zakon Ukrainy vid 25.06.2013 №344/2013 <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. [in Ukrainian].

10. Sulima E. (2012). Vysha osvita v konteksti Nacionalnoi strategii rozvytku osvityv Ukraini na 2012-2021 roky. [Higher education in the context of the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2021] *Vysha shkola. –issue 3, 7-10*. [in Ukrainian].